

Film je zdaj malo ganljiv, zdaj malo utopističen, toda v anatomiji neke družbene celice tako humoren kot precizen. [arhiv](#)

KRITIKA

Absurdno, a zoprno realistično

FILM

Ustava Republike Hrvaške

Režija Rajko Grlić

Kolosej, Kinodvor

Zdenko Vrdlovec

Na letošnjem festivalu slovenskega filma je Ustava Republike Hrvaške v režiji **Rajka Grlića** (z **Antejem Tomićem**, ki je tudi koscenarist) prejela nagrado za »najboljšo slovensko manjšinsko koprodukcijo«, a vseeno bo zaradi nje en slovenski film manj. Vendar ne toliko, pravzaprav še najmanj zaradi tistih nekaj deset tisoč evrov, kolikor jih je Slovenski filmski center vložil v ta film (to namreč pomeni »manjšinska koprodukcija«), kakor pa zato, ker se noben slovenski film ne bo mogel domisliti zadržega in fašistoidnega nacionalista, ki čez dan trobi, da smo v Sloveniji živeli pod komunističnim in jugoslovanskim terorjem, ponoči pa se oblači v žensko in žaluje za svojo edino in največjo ljubeznijo, sirskim beguncem, ki so ga slovenske oblasti izgnale. Takšen scenarij torej v slovenskem filmu ni več možen, ne da bi bil videti kot plagiat Grličeve Ustave. V tem filmu tudi slišimo nekaj odlomkov iz hrvaške ustave, ti pa so tako podobni slovenski, kot da je ena ustava plagiat druge. Toda tudi sama slovenska realnost je v precejšnji meri videti kot plagiat Grličevega filma. Slovenska manjšinska koprodukcija je torej vendarle upravičena, saj še en tak »izvirno« slovenski film ne le ni možen, ampak tudi ni potreben.

Tomićev in Grličev scenarij je še bolj absurdni kot tisti, ki je bil zgoraj na kratko prirejen za slovensko verzijo. In bolj ko je absurdni, bolj je prav zoprno realističen. Nekaterim hrvaškim kritikom, na primer Zlatku Gallu v Slobodni Dalmaciji, se zdi film »jedka in vražje precizna podoba današnje Hrvaške«. Kaj pa je tako absurdno? Najprej to, kar se izlušči iz mraka, ta ženska figura, ki stopa iz hiše na ulico, kjer se mora skrivati pred podivjanimi huligani in se zateče v lokal; natakarkar jo pozdravi kot Katarino, toda v bližnjem planu ne njeni dolgi lasje ne šminka ne morejo zakriti moškega obraza. Kar je lahko videti groteskno, ne pa tudi absurdno. To

postane naslednji dan, ko Katarino zagledamo kot gospoda Kralja, srednješolskega profesorja zgodovine, ki uči, da je Hrvaška trpela pod komunizmom in srbsko okupacijo. Lahko da kot profesor zgodovine na današnjem Hrvaškem pač mora tako učiti, toda gospod Vjeko Kralj (ki ga igra srbski igralec **Nebojša Glogovac**) tudi sam tako misli. Že mogoče, da zato, ker je sin ustaškega očeta (ta leži star in invaliden v postelji), toda biti zadržt nacionalist, anti-komunist in klerikalec, obenem pa homoseksualec, to je nekaj, kar ne le na današnjem Hrvaškem, marveč tudi v vsaki postsocialistični ali neokapitalistični vzhodnoevropski državi (torej tudi Sloveniji) ne gre skupaj. To je celo tako nesmiselno in nevzdržno, da bi tisti, ki bi Kralja zaradi prvega, tj. njegovega prepričanja, imeli za svojega, zaradi drugega (homoseksualnosti) ubili. Kar bi se tudi skoraj zgodilo, ko Kralja v njegovi nočni podobi Katarine na ulici skupina podivjanih desničarjev grdo pretepe. Polomijo ga, a ne zlomijo, ker to zanj ni nič novega. Ta gospod Kralj je nesrečen in melanholičen lik: v prejšnjem režimu mu že kot sinu ustaškega očeta ni moglo biti najbolje, povrh pa ga je še oče sovražil (in ga še vedno) zaradi njegove spolne usmeritve, v novem, v katerem je prišel na svoj ideološki račun in dobil ljubimca (vzela mu ga je smrtna bolezen), pa ga pretepajo tisti, ki so še bolj kot on na krilih iste ideologije.

In zdaj šele nastopi najboljši del filma, ko pretepenega Kralja neguje bolniška sestra, ki je hkrati njegova sosedica in žena policista srbske narodnosti – ta je sicer sodeloval v hrvaški »obrambni vojni«, a mora vseeno narediti izpit iz hrvaške ustave. Žena mu pomaga pri drdranju ustavnih členov (tudi zvečer v postelji na prav spodbuden način), a če Kralju že noče zaračunati oskrbe njegovega onemoglega očeta, pa bi gospod profesor morda pomagal njenemu možu pri tem napornem učenju. Zdaj to učenje ni več tako prijetno, kot je bilo v postelji z ženo, a je učinkovitejše, predvsem pa je povezano s procesom premagovanja tako medsebojnega sovraštva kot prepada med ustavo in državljansko realnostjo. Medtem je film zdaj malo ganljiv, zdaj malo utopističen, toda v anatomiji neke družbene celice tako humoren kot precizen. x